

RAISOS MELNIKOVOS ETIKOS VADOVĖLIO 7 KLASEI „MOKOMĖS ETIKOS“ RANKRAŠČIO RECENZIJĄ

Šalies bendrojo ugdymo mokyklų etikos mokytojams žinoma etikos vadovėlių autorė Raisa Melnikova vertinimui pateikia dar vieną vadovėlį, kuris pratęsia ir papildo jau išleistų šios autorės etikos vadovėlių sąrašą. Šis naujas Raisos Melnikovos darbas suteiks etikos mokytojams ir mokiniams, besimokantiems etikos dalyko, galimybes ugdyti(s) ir tobulinti pasiekimus, reikalingus doram žmogaus gyvenimui, savęs, kitų, aplinkos pažinimui.

217 puslapių Raisos Melnikovos etikos vadovėlio „Mokomės etikos“ rankraštis, skirtas Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklos 7 klasei, 2013 metais leidžiamas leidyklos „Tyto alba“. Vertinti pateiktas tik vadovėlio rankraštis, tačiau džiugina tai, kad autorė numato parengti dar vieną vadovėlio komplekto dalį – pratybas. Etikos vadovėlyje 7 klasei tinkamai ir tiksliai, atsižvelgiant į Pagrindinio ugdymo etikos bendrosios programos 7–8 klasių koncentre numatytas turinio apimtis, atrinktas etikos dalyko turinys. Vadovėlio rankraščio medžiaga yra išsami ir patikima. Autorė vadovėlio rankraštyje pateikia 32 etikos dalyko turinio temas. Toks vadovėlio rankraštyje pateiktas etikos dalyko turinys yra optimalus, teikiantis etikos mokytojui galimybę sklandžiai ir kokybiškai planuoti etikos pasiekimų ugdymą(si) 7 klaseje.

Etikos vadovėlio 7 klasei „Mokomės etikos“ rankraštyje pateikiama medžiaga – tekstai, vaizdinė informacija, įvairios veiklos – sudaro galimybes ugdyti Bendrosiose etikos programose apibrėžtus 7 klasės mokinių pasiekimus. I skyriaus *Saviugda ir savisauga: Aš – Asmuo* medžiaga ugdo mokinių nuostatas ir gebėjimus kelti etikos mokymosi uždavinius, svarstyti, kodėl ir kaip etikos pamokos padeda siekti pažangos, paaiškinti pagrindinius etikos principus; suprasti bei apibūdinti paauglystės pokyčius, mokymosi ir tobulėjimo, principingo sprendimų priėmimo, dorinėmis nuostatomis pagrįsto pasirinkimo, sveikos gyvensenos būtinybę. II ugdomosios veiklos srities (BP) *Dialoginis bendravimas: Aš – Tu* nuostatas ir gebėjimus (užmegzti ir palaikyti ryšį su kitu, gebėti būti patikimam, ištikimam, gerbti ir rodyti dėmesį, įvertinti savo poelgius, pripažinti kaltę, išmokti atleisti, tartis ir derėtis priimant sprendimus, išsakant savo nuomonę) ugdo II vadovėlio skyriaus paragrafų mokomoji medžiaga. III vadovėlio rankraščio skyriaus *Socialiniai santykiai: Aš – Mes* medžiaga atitinka BP III ugdomosios veiklos srityje *Socialiniai santykiai* apibrėžtus mokinių pasiekimus: išmanyti, kokiomis etinėmis nuostatomis grindžiami tokie socialiniai junginiai kaip šeima, bendruomenė, tauta; mokytis solidarumo, toleruoti ir vertinti žmonių, tautų įvairovę, žinoti asmens teises bei atlikti pareigas. Bendrųjų pagrindinio ugdymo

etikos programų 7–8 klasių koncentro IV ugdomosios veiklos srityje *Santykis su pasauliu: Aš – Tai* apibrėžtus mokinių pasiekimus (darbo reikšmės ir vertės, nuosavybės ypatumų ir saugojimų būdų supratimas, kūrybinės žmogaus veiklos vertinimas ir dalyvavimas joje, gebėjimai kritiškai vertinti žiniasklaidą ir reklamą, saugoti gamtą, neteršti aplinkos) ugdo IV vadovėlio rankraščio skyriaus medžiaga.

Etikos vadovėlio 7 klasei „Mokomės etikos“ rankraščio struktūra, pateikiamos nuorodos, taisyklės padeda mokiniams mokytis. Vadovėlį sudaro keturi skyriai (pagal keturias etikos ugdomosios veiklos sritis: *Saviugda ir savisauga: Aš – Asmuo*, *Dialoginis bendravimas: Aš – Tu*, *Socialiniai santykiai: Aš – Mes*, *Santykis su pasauliu: Aš – Tai*), kurie skirstomi į temas pagal Pagrindinio ugdymo etikos programoje apibrėžtus mokinių pasiekimus: nuostatas, gebėjimus, žinias ir supratimą. Vadovėlio autorė laikosi nuostatos, kad vienai pamokai tenka viena tema, pateikiama 2–3 atverstiniuose. Skyrių pabaigoje pateikiamos kartojimo užduotys, leidžiančios į(si)vertinti mokinių pasiekimus. Didelis šio vadovėlio privalumas – orientacija į mokinių pasiekimus kiekvienoje temoje. Vertinga yra tai, kad kiekviena tema (pamoka) turi aiškia ir logišką struktūrą: I. *Norime sužinoti*, II. *Nagrinėjame*, III. *Išvados ir apibendrinimas*. I dalyje pateikiama tema ir pamokos tikslas arba siekiami rezultatai; svarbiausi žodžiai. Autorė išskiria ir paaiškina reikšminius žodžius. Tai padeda suprasti, kas šioje temoje yra svarbiausia. Pereinant prie II dalies siūloma pasikalbėti pagal autorės pateiktus klausimus. II dalyje autorė pateikia tekstus, užduotis, iliustracijas, siūlo diskutuoti pagal klausimus. Įvairaus pobūdžio veiklos atitinka pamokos tikslą. III temos dalyje pagal vadovėlio autorės siūlomus temas suvokimo klausimus bei užduotis apibendrinami ir įtvirtinami mokinių pasiekimai. Kiekviename atverstinyje naudojami žaismingi sutartiniai ženklai, pažymintys ugdomųjų veiklų pobūdį. Sutartinių ženklų reikšmės paaiškinamos vadovėlio pradžioje. Autorė, pateikdama informacijos šaltinių nuorodas, literatūros sąrašą, sudaro mokytojui galimybę išplėsti temos turinį ir mokymosi veiklas. Tokia vadovėlio struktūra sudaro galimybes iš(si)aiškinti, kokio rezultato bus siekiama pamokoje, kas bus nagrinėjama, svarstoma, ką naujo sužinos mokiniai, kokias bendrąsias ir dalykines kompetencijas galės iš(si)ugdyti.

Kadangi etikos vadovėlio 7 klasei „Mokomės etikos“ rankraščio turinys visiškai atitinka ir sukonkretina Pagrindinio ugdymo bendrosios etikos programos (2008 m.) bendrąsias nuostatas, tikslus bei uždavinius, ugdomas nuostatas, gebėjimus ir kompetencijas, būtų logiška teigti, jog pateikiamos užduotys skatina naują mokomąją medžiagą sieti su anksčiau įgytomis mokinių žiniomis ir gebėjimais. Vadovėlio temos, užduotys logiškai pratęsia viena kitą, įtvirtindamos ir išplėsdamos mokinių gebėjimus bei nuostatas. Vadovėlio autorė Raisa Melnikova siekia kryptingai

ugdymo mokinio gebėjimą suvokti mokomosios medžiagos prasmę, susieti naują informaciją su jau žinoma, pritaikyti ją praktiškai įvairiose su dorinėmis nuostatomis susijusiose gyvenimo situacijose. Vertingas šio vadovėlio ypatumas yra tas, kad jame daugiau dėmesio skiriama ne žinių deklaratyvumui, o procedūriniam jų pritaikymui. Etikos dalyko pasiekimai šiame vadovėlyje ugdomi kompleksiskai ir struktūruotai.

Vadovėlio „Mokomės etikos“ rankraštyje pateikiamos užduotys skatina mokinius pamokoje kritiškai mąstyti, spręsti problemas, diskutuoti, kūrybiškai dirbti. Visose vadovėlio temose pateikiama mokomųjų veiklų, skatinančių analizuoti ir kūrybiškai pritaikyti etikos principus, suprasti savo dvasinius ir fizinius pokyčius, mokymosi ir tobulėjimo būtinybę (I skyriaus temos), draugauti, rodyti dėmesį, gerbti kitų įsitikinimus bei reikšti savo, gebėti suvokti ir pripažinti savo kaltę, mokėti atleisti (II skyriaus temos), gebėti taikiai bendrauti šeimoje, klasėje, pažinti ir gerbti tautos vertybes, suprasti bei toleruoti žmonių ir tautų įvairovę, išmanyti asmens teises ir pareigas, vertinti solidarumą (III skyriaus temos), pripažinti kultūrinės ir fizinės žmogaus veiklos vertę, mokytis saikingai ir protingai naudotis nuosavybe, gebėti kritiškai vertinti medijose pateikiamą informaciją (IV skyriaus temos). Vadovėlyje gausu užduočių (kūrybinės užduotys: sukurti, sudaryti, parengti, nupiešti, suvaidinti; problemų aptarimas ir sprendimų ieškojimas grupėse, tekstai, klausimai), kurias atlikdami mokiniai aptars situacijas, vertinančias savo ir kitų veiksmus, numatys galimas jų pasekmes, prognozuos, ką galima būtų daryti kitaip. Atlikdami šias veiklas mokiniai turi galimybę ugdyti kritinio mąstymo, kūrybingumo, komunikavimo, socialines kompetencijas.

Etikos vadovėlio 7 klasei „Mokomės etikos“ rankraščiui, kaip ir kitiems anksčiau išleistiems Raisos Melnikovos vadovėliams, būdinga mokomosios medžiagos gausa. Pasirinkdama tokį vadovėlių rašymo stilių autorė numato galimybę diferencijuoti ir individualizuoti ugdymą(si), medžiagą pagal sudėtingumą ir apimtį pritaikyti įvairių mokymo(si) stilių ir tam tikro amžiaus mokiniams. Kiekvieno skyriaus temoje pateikiamos kelios skirtingo sudėtingumo užduotys, kurias mokytojas, savo nuožiūra, galės skirti įvairių gebėjimų ir mokymo(si) stilių mokiniams. Autorė, atsižvelgdama į skirtingus mokinių gebėjimus bei mąstymo pajėgumą, visose temose pateikia tris keturis skirtingo sudėtingumo tekstus: filosofinių, psichologinių, grožinių kūrinių, periodinių leidinių vaikams, informacinių tekstų fragmentus. Recenzijos autorė mano, kad ugdymo požiūriu yra teigiama tai, jog Raisa Melnikova jau 7 klasės gabius mokinius skatina dirbti su filosofiniais tekstais. Vadovėlyje pateikiami garsių filosofų (Laozi, Aristotelio, L. A. Senekos, S. Kierkegoro, A. Schopenhauerio ir kt.) tekstų fragmentai. Vadovėlio autorė siūlo šiuos įvairioms ugdymo reikmėms pritaikytus žodinius, vaizdinius, praktinius, kūrybinius mokymo(si) metodus: teksto

nagrinėjimas, pokalbiai, diskusijos pagal pateiktus klausimus, aforizmų, patarlių, priežodžių bei bendraamžių minčių komentavimas, iliustracijų aptarimas, neužbaigtų sakinių ir minčių pratęsimo metodas, pateiktų problemų ar probleminių situacijų sprendimas, informacijos paieškos užduotys, kurias mokiniai galės atlikti naudodamiesi papildomais šaltiniais (internetas, biblioteka), projektų rengimas grupėse. Tinkamai pritaikytos ir parinktos vadovėlio mokomosios veiklos padės skirtingų gebėjimų ir mokymo(si) stilių mokiniams įsisavinti naują informaciją, suprasti jos prasmę ir pritaikyti, t. y. pasiekti rezultata, įtvirtinti žinias ir gebėjimus.

Recenzuojamo etikos vadovėlio 7 klasei „Mokomės etikos“ užduotys skatina pateikti savo požiūrį ir vertinimus. Autorė daug dėmesio skiria aktyvios, atsakingos, sąmoningai pasirinktos, doroviškai pagrįstos mokinio pozicijos formavimui, todėl mokiniams siūloma pateikti savo požiūrį ir visuomenėje, bendruomenėje vykstančių procesų, savo ir kitų veiksmų vertinimą, nagrinėti įvairias socialines situacijas.

Šis etikos vadovėlis numato galimybes gauti grįžtamąjį ryšį ir įsivertinti. Tokią galimybę suteikia pirmasis įsivertinimo etapas, įsisavinus kiekvienos temos naują mokomąją medžiagą (III temos / pamokos dalies *Išvados ir apibendrinimai* įsivertinimo bei namų darbų užduotys, glaudžiai susijusios su nauja medžiaga ir skatinančios diskutuoti, paaiškinti, apibendrinti, apibūdinti, pakomentuoti, pateikti pavyzdžių, iliustruoti, parengti projektą), ir antrasis įsivertinimo etapas – visų skyrių kartojimo, išmoktos medžiagos apibendrinimo, nuostatų ir gebėjimų, žinių įtvirtinimo užduotys (p. 58–60, p. 107–109, p. 157–158, p. 207–209), kartojimo pamokų atsakymų variantai ir rezultatų aptarimas (p. 210–213).

Etikos vadovėlio 7 klasei rankraštyje pateikta tekstinė ir vaizdinė medžiaga pagal kiekį, sudėtingumą, proporcijas ir struktūrą pritaikyta skirtingų mokymo(si) stilių ir konkretaus amžiaus tarpsnio mokiniams. Vyrauja medžiaga, paimta iš mokiniams pažįstamo konteksto. Vadovėlio rankraščio mokomoji medžiaga orientuota į konkretaus amžiaus tarpsnio mokinių gyvenimo patirtį, moralinio mąstymo raidos ypatumus. Tekstinė ir vaizdinė medžiaga kelia mokinių smalsumą, skatina norą pažinti ir mokytis.

Vadovėlis „Mokomės etikos“ yra vizualiai patrauklus. Vadovėlio vaizdinė medžiaga ugdo mokinių gebėjimą vertinti ir interpretuoti vizualinį vaizdą. Teigiamas vadovėlio iliustracijų aspektas – sąsajos su teorine medžiaga ir užduotimis. Vaizdinė medžiaga papildo, paaiškina, vaizdu plėtoja ir pratęsia, skatina interpretuoti kiekvienos pamokos ugdomąsias veiklas. Pateikta kelių rūšių vaizdinė medžiaga: įvairių laikotarpių tapytojų darbai, nuotraukos, piešiniai. Vaizdinė medžiaga atitinka šios amžiaus grupės mokinių suvokimo ypatumus ir poreikius. Vizualiniai šio

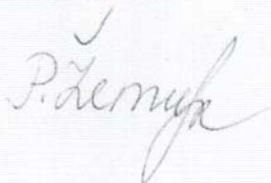
vadovėlio privalumai, kaip savotiškas didaktikos principas, kelia susidomėjimą, didina motyvaciją mokytis, patraukia dėmesį.

Vadovėlio tekstų kalba aiški ir logiška. Taisyklingas kalbos stilius palengvina medžiagos supratimą, ugdo komunikavimo gimtąją kalbą kompetenciją. Tekstinėje ir vaizdinėje medžiagoje netikslumų ir klaidų recenzijos autorė nepastebėjo.

Vertybinių nuostatų ugdymas yra etikos kaip ugdomojo dalyko paskirtis, svarbi mokinių pasiekimų dalis, suponuojanti galias / gebėjimus veikti remiantis jomis, todėl etikos vadovėlio medžiagos tinkamumas vertybinėms nuostatoms ugdyti yra vienas svarbiausių šio dalyko vadovėlių kokybės kriterijų. Recenzuojamo etikos vadovėlio 7 klasei „Mokomės etikos“ medžiaga tinkama vertybinėms nuostatoms ugdyti(s). Tekstinė ir vaizdinė vadovėlio medžiaga, užduotys atitinka ir ugdo pagrindines demokratinės visuomenės ir Lietuvos valstybės vertybes: gėrio ir teisingumo, laisvės ir atsakomybės, pareigos, demokratinio bendrabūvio (dialogas, susitarimas, derybos, bendravimas ir bendradarbiavimas, bendruomeniškumas, solidarumas); pilietines ir tautines vertybes: pagarba tautos vertybėms ir asmens teisėms, sąžiningas pareigų atlikimas, darbo vertė, kultūros paveldo pažinimas ir puoselėjimas; skatina saugoti gyvybę, gamtą, laikytis sveikos gyvensenos principų. Vadovėlio medžiaga yra nešališka lyties, amžiaus grupių, neįgalumo, gebėjimų, socialinės padėties, rasės, etninės priklausomybės, religijos ir įsitikinimų atžvilgiu, nes vienas iš šio vadovėlio privalumų – tolerancijos žmonių ir tautų įvairovei ugdymas. Visų vadovėlio „Mokomės etikos“ skyrių, temų medžiaga yra susijusi su vertybinių nuostatų ugdymu.

Išvada: pateiktas vertinti etikos vadovėlis 7 klasei „Mokomės etikos“ atitinka Bendrojo ugdymo dalykų vadovėlių turinio vertinimo tvarkos aprašo 6 punkte nurodytus reikalavimus. Etikos vadovėlis 7 klasei „Mokomės etikos“ yra vertingas ir naudingas mokiniams ir mokytojams, nes atitinka Pagrindinio ugdymo bendrosios etikos programos (2008 m.) 7–8 klasės koncentro bendrąsias nuostatas, tikslus bei uždavinius, ugdomas nuostatas, gebėjimus, sudaro galimybes ugdyti(s) šiuolaikiniam mokiniui būtinas bendrąsias ir etikos dalyko kompetencijas.

Polina Žemaitienė

Kopija tikra
Administracijos sekretorė

Jovita Avizienienė
20.....02